

Épületfotó - a Zala-villa (Budapest, Ajtósi Dürer sor 25.) utcai homlokzatai

Leltári szám: VLT 350.1.1

Alkotó: **Bálint, Zoltán** (1871 - 1939) / építész
Jámbor (Frommer), Lajos (1869 - 1955) / építész
Lechner, Ödön (1845 - 1914) / építész
Zala, György / szobrász

Készítés ideje: 1898 - 1901

Készítés helye: Budapest

Technika: digitális fotó

Budapest Főváros Levéltára több tervsorozatot is őriz az épületről.

Az 1898-as tervsorozaton (pince, földszinti, I. és II. emeleti alaprajz, hosszmetesz, keresztmetesz, főhomlokzat, oldalhomlokzat) Lechner Ödön illetve Bloch és Holitscher építőmesterek aláírása szerepel. A felirat szerint nagyságos Zala György úr műterem és lakóház építkezéséhez készültek a rajzok. A pincében a központi fűtés helyisége és a házmaster lakása látható. A földszinten a főhomlokzati szakaszban tornác, szalon, hálószoba, ruhatár, fürdőszoba sorakoznak egymás mellett, a tornác és a szalon mögött előcsarnok és abból nyíló fölépcső helyezkedik el. Az előcsarnokból hátrafelé nyílik a kisműterem, abból a nagyműterem. Az alaprajz jobb oldalán a fölépcső falához csatlakozik a melléklépcső, amely egy hengeres toronyban kialakított csigalépcső. Az első emeleten a tornác és az előszoba felett ebédlőszoba szerepel, a főhomlokzati szakaszban szoba, hálószoba, ruhatár, fürdőszoba került kialakításra. A szobából a szalon fölé nyúló, félköríves terasz nyílik. A második emeletre csak a melléklépcsőn lehet feljutni a konyhát, cselédszobát és éléskamrát magába foglaló délkeleti épületrészbe. A hosszmeteszeten látszik a fölépcső korlátja és a faldekoráció, amelyen a nyílásokat keretező sávok formája Lechnernek a villával egy időben emelt épületeiben alkalmazott megoldásaihoz áll közel. A főhomlokzati rajzon, a földszinten, a szalon íves falán egymást érő ablakok nyílnak hasonlóan a megvalósult állapothoz, felette bábos erkély húzódik. A többi homlokzati ablak kialakítása egyforma, a középső szakaszon mindkét szinten ikerablakok nyílnak. A jobb oldali rész a második emelet felett magas gúlatatóval zárul, balra hosszú, keskeny kémény választja el az alacsonyabb épületrésztől. A főhomlokzaton a helyiségek fala egy síkban áll, ebből ugrik előre a szalon félköríves része. A jobb oldali oldalhomlokzat közepén elhelyezkedő lépcsőtorny szintén látszik a főhomlokzati rajzon. A tető előtt körben pártázat emelkedik. A homlokzati rajzon, a tetőn az Iparművészeti Múzeumon használt kúpcserépekhez és csúcsdíszekhez hasonló elemek látszanak, a kémények formája is hasonló. Az oldalhomlokzaton a nagy műterem falán szobordíszítés látható egy téglalap alapon, a tornác ablaka felett azonban nincs díszítés. Az oldalhomlokzat jobban hasonlít a megvalósult állapothoz, mint a főhomlokzat. A fő különbség a rajzon, hogy a tornác feletti részen hármás ikerablak nyílik, illetve hogy az első emeleti szobán is van egy ablak.

A levéltárban egy 1899-es tervsorozat is található (pince, földszinti, I. és II. emeleti alaprajz, hosszmetesz, keresztmetesz, főhomlokzat, oldalhomlokzat), amelyen csak az építőmesterek aláírása szerepel. Bálint és Jámbor aláírása és az 1899. novemberi dátum azonban több szerkezeti terven is látható. A tervsorozaton minden részlet a megvalósult állapothoz hasonló. A szalontól jobbra elhelyezkedő szoba és a felette lévő helyiség sarka lekerekített, ehhez képest a homlokzat további része hátratulva jelenik meg, amely a földszinten egy fürdőszobát foglal magába. A melléklépcső tornya szögletes. A fölépcső lezárása íves, Lechnerével ellentétben, amely többszögű volt. Az alaprajzban Lechneréhez képest csak ezek a részek változtak, ami viszont a főhomlokzat erőteljesebb módosításához vezetett. A középső szakasz ablakai a lekerekített sarokra tolódtak, a második emeleti ablak viszont maradt a helyén. A lekerekített részen hosszú, keskeny ablakok nyílnak a két szintet vizuálisan összekötve. A főhomlokzaton a toronyszerűen kiemelt rész tehát differenciálódott, a tető felépítése is bonyolultabb lett. Az oldalhomlokzati rajzon a szalon feletti erkély mellvédjén figurális díszítés látszik, amelytől eltekintve ennek a felületnek a kiképzése a maihoz nagyon hasonló.

szerző: Rákos Katalin

Irodalom

- Gerle János: *Lechner Ödön*. Holnap Kiadó, Budapest, 2003. - p. 178-181.

- Hadik András: Budapesti műtermes villák a századfordulón. *Művészek és műtermek*. Ernst Múzeum, Budapest, 2002. - 113-116.
- Gerle János, Kovács Attila, Makovecz Imre: *A századforduló magyar építésze*. Szépirodalmi Könyvkiadó – Bonex, Budapest, 1990. - p. 25, 27, 120.
- Gerő Ödön: Magyar interiőrök: Az Iparművész Bálint és Jámbor. *Magyar Iparművészet*, 16. (1913). 1913. - 178.
- Zala György műtermes lakóháza. *Építő Ipar*, 22. (1898). 1898. - p. 322-326, 331-332.
- *Emlékkiállítás a művész születésének 140. évfordulójára*. O.M.F. Magyar Építészeti Múzeuma, Budapest - p. 45.

